

Máté Domicián¹

A munkaerő-piaci intézmények hatásai a foglalkoztatásra szektorális megközelítésben

Az utóbbi években ismét felerősödtek a munkaerő-piaci intézmények szerepével kapcsolatos viták. A vizsgálatok azonban mára már nem elsősorban a miért léteznek és hogyan jöttek létre problémákra fókuszálnak, hanem sokkal inkább arra, hogy miért olyanok amilyenek és vajon milyen tényleges tartalommal bírnak a gazdasági szereplők számára.

A tanulmányban a munkaerő-piaci intézmények közül a szakszervezetekre, a minimálbérekre, a munkanélküliek támogatására, valamint a piaci szabályozásra és politikákra koncentrálnak. Az empirikus elemzések eredményeként megállapítható, hogy a piaci és nem piaci szektorokban ezek eltérő módon befolyásolják a foglalkoztatás alakulását. Az elvégzett vizsgálatok továbbá rávilágítottak az időtényező releváns szerepére, ugyanis eltérő időtávokban ugyanazon intézmény különböző makrogazdasági hatásmechanizmusokat fejthet ki.

Journal of Economic Literature (JEL) kód: J21, J45, E02.

Kulcsszavak: foglalkoztatás, szektorális elemzés, munkaerő-piaci intézmények.

Bevezetés

Az intézmények számítanak (institutions matter). Ez a mostanra már „elcsépelet” megállapítás az intézményi közgazdaságtanban egyre jobban a *hogyan* kérdésre tevődött át. Az intézmények hagyományos *northi* determinációja (*North 1992*) olyan formális szabályokat és informális korlátokat különböztet meg, amelyek különböző gazdasági, társadalmi, illetve politikai kölcsönhatásokat egyaránt befolyásolnak. A kérdés tehát innentől kezdve nem az, hogy az intézmények miért léteznek, hanem hogy *miért olyanok amilyenek és vajon milyen tényleges tartalommal bírnak a gazdasági szereplők számára*. A tulajdonságaikból adódóan a megfelelő intézmények, *North* szerint, egyrészt csökkentik a tranzakciós költségekből adódó bizonytalanságokat, valamint ösztönzik a gazdaságot a nagyobb teljesítményre, másrészt az intézmények csak rendkívül lassan és fokozatosan, idegen kifejezéssel élve „inkrementálisan” változnak, ezért a múltbéli intézmények nagyban korlátozzák a jövőbeli és a gazdasági fejlődés útját (path dependence).

A *northi* megközelítésben a gazdasági szereplők az intézmények exogén adottságaiból adódóan piaci feltételek mellett folytatják tranzakcióikat. *M. Aoki* az intézményeket viszont alternatív módon közelíti meg, és a kialakulásukat egyfajta endogén fejlődési folyamattal magyarázza (*Aoki 2007*). Az álláspontja szerint a gazdasági szereplők az egyes gazdasági, politi-

¹ Máté Domicián a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karának „Globalizáció, versenyképesség és regionalitás” doktori iskolájának doktorjelöltje. E-mail címe: domician.mate@econ.unideb.hu.

kai, szervezeti és társadalmi csere tartományaiban és interakcióikban alakítják az egymás közötti „játék” szabályait. A meglévő és az újonnan létrejövő intézményeket egy olyan folyamatosan változó és egyben dinamikus egyensúly meglétét feltételező rendszerben képzelem el, amely minden szereplő által elfogadott stratégiai és viselkedési formákban valósul meg. Ez lehetővé teszi az intézmények endogén módon történő fejlődését. Egy manapság megjelent tanulmány (Boettke et al., 2008) mindezt kiegészíti azzal a megállapítással, hogy a gazdasági folyamatokban csak azok a spontán és „evolúciós” módon kialakult intézmények szerepe meghatározó, amelyek minden gazdasági szereplő számára kölcsönös előnyösek és stabilitást biztosítanak.

Az utóbbi időkben jelentősen felerősödtek a foglalkoztatottság kérdéskörében a munkaerő-piaci intézményekkel kapcsolatos viták. Az intézmények szerepének a megítélése lényegében két egymással szöges ellentétben álló megközelítésben képzelhető el (Gács 2005). Az egyik oldal elképzelése szerint mivel a munkaerő-piac jellege nem különbözik túlságosan a termékpiacoktól így az elmúlt évszázadokban kiépített és létrejött sajátos intézmények, például a foglalkoztatottakat védő jogszabályok, a munkanélkülieket támogató ellátási rendszerek stb. túlságosan megnehezítik annak működését. A merevség megoldására a piaci liberalizációt, más szóval *deregulációt*, azaz a zavartalan működést nehezítő akadályok felszámolását tekintik kulcsfontosságúnak. A mindezzel az elképzeléssel szembenállók a munkaerő-piac működési zavaraihoz, úgymint az információs aszimmetriából, a piaci erőfölényből stb. indulnak ki, amelyek miatt nem lehet véletlen az intézmények kialakulása. A gazdasági teljesítmény növelése érdekében a piaci tökéletlenségeket korrigáló intézmények tehát mindenképpen szükségesek. Ezek bár kétségtelenül merevséget hoznak a munkaerő-piac zavartalan működésébe, de egyben segítenek is a piaci tökéletlenségek hatásait korrigálni. Mind a mai napig azonban számos nyitott kérdés megmaradt a kutatók számára, például hogy vajon pontosan *milyen hatásokat gyakorolnak a gazdaságra és egyáltalán milyennek kellene lenniük a munkaerő-piaci intézményeknek*. A működésük viszont nem az örökké valóságnak szólnak, így szükségessé válhatnak olyan kényszerű reformintézkedések, amelyek eredményeként a megváltozott gazdasági környezethez hatékonyabban alkalmazkodhatnak.

A tanulmány további részeiben először a szektorális megközelítés szükségessége mellett érvelek az egyes ágazatok lényegesebb foglalkoztatási különbségein keresztül. Majd a munkaerő-piaci intézményekkel kapcsolatos empirikus irányzatokat összegzem. Ezután pedig kitérek azokra az intézményekre, illetve különböző interakcióikra, amelyek *meghatározó szerepet töltenek be a munkatényező, a kibocsátás, és a reálbérek kapcsolatában*. Ebben a kontextusban tehát az a konkrét kutatási kérdés, *hogy a foglalkoztatás növekedési ütemét, amennyiben a kibocsátás és a reálbérek szintjeit rögzítjük, bizonyos munkaerő-piaci intézmények és azok interakciói hogyan befolyásolják az egyes piac és nem piac orientált szektorokban*.

Szektorális különbségek a foglalkoztatás és a munkabérek alakulásában

A foglalkoztatás vizsgálatának eltérő szektorok szerinti megközelítését egyrészt az indokolja, hogy mennyire különböznek az egyes ágazatok gazdasági célkitűzései. A piac orientált szektorokban a vállalatok alapvetően a profitjukat akarják maximalizálni, ugyanakkor a nem piac orientált (például a közigazgatási, az oktatási, az egészségügyi és más egyéb az állam által befolyásolt) ágazatokban a társadalmi jólét mellett a politikai apparátus céljait szintén ki kell szolgálni (Borland–Gregory 1999). A nem piac orientált szektorok ebben az elméleti kontextusban olyan közjavakat nyújtanak, mint például az igazságszolgáltatás, a közbiztonság, vagy a külpolitika, továbbá olyan intézményeket (a munkanélküliek segélyezése, az egészségügyi és a közoktatási rendszer), amelyeket a magán szektor nem képes önállóan, illetve társadalmi megelégedéssel működtetni.

Az utóbbi évtizedekben a foglalkoztatásban bekövetkezett szektorális változások eredményeként a világ szinte minden országában érzékelhető újraelosztás zajlott. A hagyományos mezőgazdasági és ipari ágazatok foglalkoztatási visszaesését lényegében kompenzálta a szolgáltató szektorok megerősödése [1. táblázat]. A világgazdasági tendenciáknak megfelelően, egyrészt az EU-15 országokban a mezőgazdasági és az ipari szektorok részaránya folyamatosan csökkent (a mezőgazdaságban 7,4%-ról 2,8%-ra, az iparnál 31,9%-ról 21,4%-ra) a teljes sokasághoz viszonyítva. A legtöbb munkahelyet sorrendben (44,5%) az üzleti, illetve szolgáltatási szektorok adták 2007-ben (a kereskedelem 21,8%, és a pénzügyek 17,8%). A sorrendben közvetlenül utána a nem piaci szolgáltatásokat nyújtó szektorokban (ebből is leg többben az egészségügyben 9,9%, a közigazgatásban 6,9%, és az oktatásban (6,8%) dolgoztak. Másrészt az üzleti és a nem piac orientált szektorok megoszlása (35,6%-ról 44,5%-ra, és 25,02%-ról 31,2%-ra) jelentős mértékben megnövekedett. Mindez legfőképpen a pénzügyi szektorokban, valamint viszonylag meglepő módon az oktatásban és az egészségügyben bekövetkezett növekedésnek köszönhető.

1. táblázat

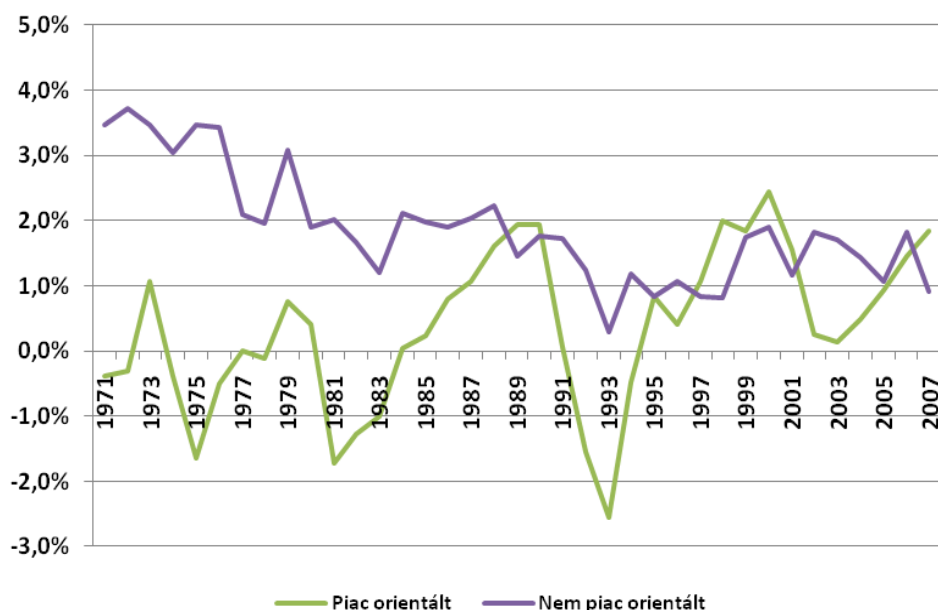
A foglalkoztatottak számának változása és megoszlása (%-ban) az EU-15 országokban

	Az EU 15 %-ában				A foglalkoztatás változása (%-ban)		
	1980	1990	2000	2007	1980/1990	1990/2000	2000/2007
Mezőgazdaság	7,40	4,87	3,33	2,82	-26,31	-23,96	-11,27
Ipari szektorok	31,95	27,60	23,93	21,45	-3,12	-3,66	-6,20
<i>Bányászat</i>	0,66	0,39	0,25	0,26	-34,15	-28,09	7,96
<i>Gépgyártás</i>	22,94	19,36	16,01	13,49	-5,37	-8,10	-11,83
<i>Energetika</i>	0,77	0,73	0,58	0,55	5,06	-10,51	-2,01
<i>Építőipar</i>	7,57	7,13	7,09	7,15	5,56	10,44	5,65
Szolgáltatások	60,65	67,53	72,74	75,73	24,85	19,71	8,92
<i>Üzleti szolgáltatások</i>	35,63	40,02	43,44	44,50	25,93	20,63	7,18
<i>Kereskedelem</i>	20,27	21,33	21,74	21,80	18,02	13,27	4,89
<i>Szállítás</i>	5,63	5,36	5,50	5,30	6,70	14,10	0,82
<i>Pénzügyek</i>	9,74	13,33	16,20	17,40	53,50	35,05	12,42
Nem piaci szolgáltatások	25,02	27,52	29,31	31,23	23,33	18,36	11,4
<i>Közigazgatás</i>	7,27	7,54	7,03	6,98	16,29	3,55	3,87
<i>Oktatás</i>	4,87	5,89	6,50	6,90	35,60	22,70	11,03
<i>Egészségügy</i>	5,25	7,41	8,91	9,88	58,13	33,74	15,94
<i>Egyéb</i>	4,24	5,28	5,98	6,50	39,45	25,82	13,82
<i>Magán kiadások</i>	3,37	1,39	0,88	0,97	-53,70	-29,81	14,91
Összes	100	100	100	100	12,13	11,13	4,63

Forrás: az OECD STAN adatbázis alapján szerkesztve

A 2000/2007-as évek viszonylatában továbbá a foglalkoztatás elmozdulásában elgondolkodtató tény, hogy döntően az állam által befolyásolt nem piac orientált szolgáltatási szektorokban egy olyan erőteljes növekedési tendencia jellemző (11,4%), amely az Uniós átlagot (4,6%) jócskán, ráadásul az üzleti szolgáltatási szektorokat (7,1%) szintén meghaladja. Mindezek a folyamatok előrevetítik a foglalkoztatás aggregált volumenének változásában *az állami szerepvállalás igen erőteljes torzító hatását, amely döntően a nem piac orientált szektorok terjeszkedésében követhető nyomon.*

A foglalkoztatás változásai a piac és a nem piac orientált szektorokban az előző év %-ban és az 1970-2007 közötti időszakban, az EU-15 országokban.

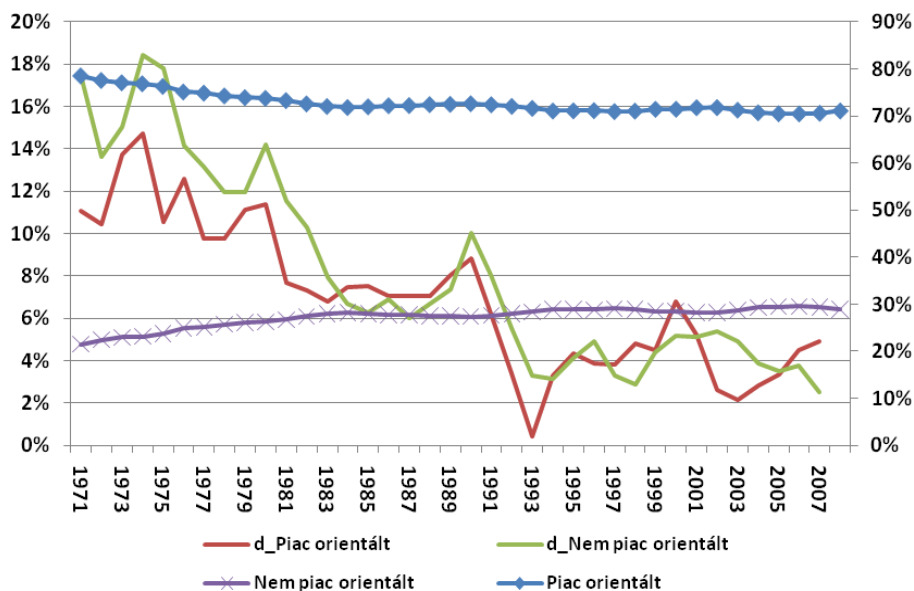
Forrás: az OECD STAN adatbázis alapján szerkesztve

Az 1970-2007-ig terjedő időszakon belül érdemes megvizsgálni a változások dinamikáját. Az előző évhez viszonyított tárgyév (láncviszonyszámok) alakulásából megállapítható [1. ábra], hogy az 1970-es évekhez viszonyítva manapság a foglalkoztatás elmozdulásai egyre kisebb mértékűek a nem piac orientált szektorokban. Ebben a szektorban a foglalkoztatási mutatók bár egyre kisebb mértékben kb. 1,5-4% közötti intervallumban ingadoznak, azonban minden egyes évben még mindig jelentősen növekedtek. Az ábrából szintén megfigyelhető, hogy a piac orientált szektorok foglalkoztatása nagymértékben igazodik az üzleti ciklusok recessziós és expanziós időszakaihoz. Az üzleti szektorokkal szemben tehát mindenképpen levonhatjuk azt a következtetést, hogy a nem piac orientált szektorok a ciklikus ingadozásokra kevésbé érzékenyek.

A munkaerő-gazdaságtani elemzések gyakran kitérnek még az egyes szektorok közötti, a munkabérekben és egyéb kifizetésekben rejlő sajátosságokra, illetve különbségekre. A piac orientált szférákban az Európai Unió átlagához viszonyítva az elmúlt években és jelenleg egyaránt magasabbak a juttatások szintjei, azonban az 1970-es évekhez képest a különbségek már egyre kisebb mértékűek [2. ábra]. Az Unióban átlagosan megkereshető munkabérekben belül az egyes szektorok hozzájárulásai egymáshoz viszonyítva fokozatosan konvergáltak.

A szektorokban megszerezhető jövedelmek abszolút szintjeinek az előző évhez viszonyított változásai továbbá azt mutatják, hogy a hetvenes és nyolcvanas években a nem piac orientált szektorokban erőteljesebb bérnövekedés zajlott. Másrészt érdekes módon a kilencvenes éveket követően az egyes nagyobb (1990, 1991 illetve 2001) gazdasági válságokat követően a nem piac orientált szektorokban a bérnövekedés nagyobb mértékű ezekben az időszakokban. Másképpen fogalmazva, a nem piac orientált szektorokban a javadalmazás a piaci ár-bér mechanizmusok valós viszonyait nem tükrözi hűen, hiszen az üzleti ciklusok változásaira láthatóan nem érzékeny a foglalkoztatás alakulása.

A reálberek változásai a piac és a nem piac orientált szektorokban az előző év %-ban (bal oldali tengely), és arányuk az átlagos reálbér szinthez (jobb oldali tengely) az 1970-2007 közötti időszakban, az EU-15 országokban.

Forrás: az OECD STAN adatbázis alapján szerkesztve

A munkaerő-piaci intézmények hatásainak empirikus vizsgálata

A munkaerő-piaci intézmények sajátosságainak kutatása manapság már hatalmas szakirodalmi háttérrel rendelkezik, (lásd kiválóan összefoglalva (*Boeri–Van Ours, 2008*) munkáját) és számos közgazdász mind a mai napig vizsgálja. Az empirikus kutatások lényegében három nagyobb csoportba klasszifikálhatók. A szakirodalom jelentős része [1] az intézmények közvetlen hatásait kutatják. Ezek egyrészt az egyes országok közötti keresztmetszeti különbözőségeket (*Layard–Nickell 1999*), (*Fitoussi et al. 2000*), illetve főként a munkanélküliség és a foglalkoztatás alakulásának intézményi sajátosságait vizsgálják. A munkanélküliségi ráták esetében a kutatások többségében úgy találták (*Elmeskov et. al. 1998*), (*Nickell et al. 2003*), hogy a rátát növeli a nagylelkű segélyezési rendszer, a magas „adóék” és a szakszervezeti lefedettség, valamint negatívan befolyásolja az aktív munkaerőpiaci-politika (ALMP). A foglalkoztatási ráták növekedésénél pedig például a részmunkaidős foglalkoztatás erősödését, az alacsony mértékű adóztatást, és a szigorú foglalkoztatási szabályozást (EPL) találták szignifikánsnak (*Mourre 2006*). A mérési eredmények robusztussága azonban ezekben a tanulmányokban gyakran korlátokba ütközik, mivel az intézmények időbeli alakulásáról gyakran kevés és nem megfelelő adatsor áll rendelkezésre.

Az empirikus kutatások másik [2] fő iránya megpróbálja összeegyeztetni az intézmények szerepét a munkaerő-piac teljesítményével a makrogazdasági sokkhatások és azok egymásra hatásán keresztül. Ezek a tudományos tanulmányok lényegében abból indulnak ki, hogy a sokkhatások következtében a munkanélküliségi ráta szintje és időtartama az intézmények következtében rosszabbodhat (*Arpaia–Mourre 2005*). A témát úttörő jelleggel vizsgáló empiriában (*Blanchard–Wolfers 2000*) a szerzők kimutatták, hogy a makroökonómiai sokkok valóban megemelik a munkanélküliségi ráta szintjét, de *csak bizonyos intézményekkel*, például a foglalkoztatottakat érintő szabályozással (EPL), a munkanélküliek segélyezésével és a kollektív alkuerővel kölcsönhatásban hozhatnak létre ország specifikus különbségeket. Az eltérő in-

tézményi környezetben tehát a munkanélküliségi ráta szintje ugyanarra a gazdasági sokkra különböző módon reagálhat. A későbbiekben elvégzett vizsgálatok ezt a kutatási irányvonalat követve azt állítják, hogy az intézmények korlátozzák a munkatényező áramlását és így elnyújtják a reálbérek kiigazító mechanizmusát a sokkhatásokon keresztül (*Fitoussi et al. 2000*), (*Bertola et al. 2001*). Egy másik alternatív megközelítésben (*Blanchard 2005*) rámutattak, hogy a túlságosan nagylelkű és egyben hosszadalmas segélyezési rendszerek torzító hatásainak következtében az állástalanná váló emberek nem akarnak azonnal visszalépni a munka világába. A munkaerő-piaci intézmények hatásainak számszerűsítése során egyesek (*Nickell et al. 2005*) pedig arra a következtetésre jutottak a vizsgált OECD országokban, hogy az intézmények mintegy 55%-ban magyarázzák a munkanélküliségi ráta növekedését az 1960-1995 időszakban.

A harmadik [3] nagyobb empirikus kutatási terület a munkaerő-piaci intézmények közötti interakciók szerepét hangsúlyozza (*Belot-van Ours 2004*), (*Boeri-van Ours 2008*). Az intézmények gyakran együttesen olyan intézményrendszereket alkothatnak, amelyek a történelem folyamán számos egyedi jelleget vettek fel az egyes országok tekintetében. A munkaerő-piaci intézmények hatásait ebből kifolyólag *sohasem célszerű elkülönülten megvizsgálni*. A lehetséges elemzések során mindig figyelembe kell venni, hogy közöttük milyen egymásra hatások jönnek létre.

A továbbiakban a kutatásaimat az előző fejezetben górcső alá vett szektorális megközelítésben folytatom. A piac és nem piac orientált szektorokban vizsgálódva *olyan munkaerő-piaci intézményeket és interakciókat keresek, amelyek meghatározó szerepet töltenek be a munkatényező, a kibocsátás, és a reálbérek kapcsolatában*. A rendelkezésre álló adatok (EC KLEMS adatbázis) segítségével a szakszervezetek, a minimálbérek, a munkanélküliek támogatása, illetve az aktív munkaerő-piaci politika és szabályozás kerülnek elemzésre.

A szakszervezetek szerepének áttekintése

A szakszervezetek olyan önkéntes tagsággal működő szervezetek, amelyek már a XVIII. századtól kezdődően megjelentek elsőként az angolszász országokban azért, hogy érvényesítsék a tagok érdekeit a munkanélküliséggel, a halálozással és az öregedéssel stb. szemben. A huszadik század végére pedig már komoly politikai és gazdasági hatalommal rendelkeztek szinte minden egyes országban. A szakszervezeti kollektív béralku ereje többek között megnyilvánulhat a tagság létszáma mellett a béralku koordinációjában egyaránt. Számos elmélet született napjainkig azzal kapcsolatban, hogy a szakszervezetek hogyan képesek képviselni a tagok érdekeit a munkaerő-piacon. A tradicionális klasszikus elméleti megközelítés modellje szerint (*Dunlop 1944*), amely sokáig uralta a szakirodalmat, a szakszervezetek elegendő erővel rendelkeznek a munkabérek maximalizálásához, így a vállalatok kizárólag csak a döntésük után választhatnak, hogy mennyi foglalkoztatottat alkalmaznak. A nyolcvanas éveket követően azonban jelentős fejlődésnek indult a szakszervezetekkel foglalkozó elméleti irányvonal. A figyelem először főként a szakszervezetek célkitűzéseire és a főbb tulajdonságaira összpontosult (*Oswald 1993*), majd pedig egyesek (*Layard-Nickell 1990*) rámutattak arra, hogy a szakszervezetek és a vállalatok egy ún. *Nash-féle* egyensúlyban jutnak közös bér-megállapodásra, amelyet alapvetően a szakszervezetek bér-alku ereje határoz meg. Ez az elméleti elképzelés már annyiban tekinthető eltérőnek a korábbiakhoz képest, hogy a piaci szereplők számára *Pareto-hatékony* megoldást terjeszt ki a szakszervezetek tevékenységére. A harmadik releváns elképzelés a szakszervezetekkel kapcsolatban az ún. *hatékony (efficient) bér-alku* modell (*McDonald-Solow 1981*) megjelenéséhez vezetett. A szakszervezetekre – ebben a tökéletlen piacot feltételező megközelítésben – már nem csak, mint egyfajta piaci korlátozó erőre gondolhatunk, hanem olyan intézményekre, amelyek képesek a foglalkoztatottak érdekeit hatékonyan képviselni.

A szakszervezetekkel foglalkozó jelentős empirikus szakirodalomban lényegében két irányvonalat különböztethetünk meg. Az egyik oldalon (*Oaxaca 1973*), (*Booth 1995*), és (*DiNardo et al 1996*) főként a szakszervezeti és a nem tagok közötti bérkülönbségekre koncentrálnak. A másikon pedig a szakszervezeti lefedettségnek (*density*) és a béralkuban kifejtett koordinációnak (*coordination*), például a foglalkoztatottakra, a munkanélküliekre és az inflációra gyakorolt makroökonómiai hatásaira fektetnek kiemelt hangsúlyt. Az országok közötti különbségeket ezek mellett számos OECD tagországban megvizsgálva (*Ebbinghaus-Wisser, 2000*) megállapították, hogy a nyolcvanas évek elejétől napjainkig a szakszervezeti tagok száma drasztikusan lecsökkent. Különösképpen az angolszász országokban vált mindez érzékelhetővé, úgymint az Egyesült Államokban a felére mérséklődött (10%-alá a magánszektorban), illetve Ausztráliában (48-ról 23%-ra), illetve Új-Zélandon (56-ról 13%-ra) szintén drasztikus változások történtek. A szakszervezeti tagok számának jelentős csökkenése ezekben az országokban főként csak a piac orientált szektorokra koncentrálnak, ahol jelenleg körülbelül átlagosan ötször kevesebben vannak, mint a nem piac orientált szektorokban. A teljesség kedvéért jegyezzük meg, hogy nem minden egyes OECD országban jellemző mindez, ezért jelentős országok közötti különbségek keletkeztek.

Az empirikus szakirodalomban aggregált szinten az országok heterogenitásából adódóan azonban meglehetősen kevés és nem igazán robusztus vizsgálatok születtek ebben a témában, ezért kiemelt jelentőséggel bír a megfelelő módszertan kiválasztása. A választásom ezért egy olyan hibakorrekciós modell-specifikációra (ECM^2) esett, amely alkalmas a panel-adatok vizsgálatán keresztül arra, hogy a rövid és hosszú távú folyamatokat egyaránt összehangolja (*Ramanathan 2005*). A kutatási téma számára meghatározó keretet szab, hogy *milyen idődimenzióban vizsgálódjunk, ugyanis eltérő magyarázatok adhatók a különböző megközelítésekben*. Az idődimenzió kulcsszerep jut tehát a makroökonómiában ezért érdemes ebben a megközelítésben először a félreértések elkerülése érdekében értelmezni az időtávokat. A modell alapelve tulajdonképpen az, hogy általában létezik egy hosszú távú, *tartós* egyensúlyi kapcsolat a vizsgált tényezők között. Bár rövid távon előfordulhatnak *átmeneti* egyensúlytalansági helyzetek, azonban a korrekciós mechanizmus hatására mindezt orvosolja az ECM modell a következő időszakban. Másképpen fogalmazva az átmeneti hatások, azaz a „deltával” (differenciáltak) jelölt tagok a lenti egyenletben, csak addig értelmezhetők, ameddig a magyarázó komponensek változnak. Ezek a hatások bár nem maradandóak, azonban a gazdasági szereplők számára ezek is jelentős hatásúak lehetnek.

² A hibakorrekciós modellek kiindulópontja egyrészt egy egyszerű hosszú távú összefüggés $Y_{it}=k \cdot X_{it}$, amelynek logaritmus $y_{it}=k+x_{it}$, valamint egy dinamikus egyensúlyi kapcsolat, amely felírható a következő egyenletben:

$$y_{it} = \beta_0 + \beta_1 x_{it-1} + \beta_2 x_{it-1} + \alpha_1 y_{it-1} + u_{it}$$

ahol y : a foglalkoztatottak számának logaritmus, x pedig az összes többi magyarázó változót testesíti meg, tehát jelen esetben a reál kibocsátás és a munkabérek logaritmusát, illetve a munkaerő-piaci intézményeket.

Emellett tudjuk, hogy a következő feltételek mellett teljesül a rövid és hosszú távú kapcsolat közötti konzisztencia: $k = \frac{\beta_0}{1 - \alpha_1}$ és $\beta_1 + \beta_2 = 1 - \alpha_1$, valamint $\alpha_1 = 1 - \gamma$ és $\beta_2 = \gamma - \beta_1$.

Ebből felírható a következő egyenlet és ezután elvégezhető a behelyettesítések után az átalakítások:

$$y_{it} = \beta_0 + \beta_1 x_{it} + (\gamma - \beta_1) x_{it-1} + (1 - \gamma) y_{it-1} + u_{it}$$

$$y_{it} = \beta_0 + \beta_1 x_{it} - \beta_1 x_{it-1} + \gamma x_{it-1} - \gamma y_{it-1} + y_{it-1} + u_{it}$$

$$y_{it} - y_{it-1} = \beta_0 + \beta_1 (x_{it} - x_{it-1}) + \gamma (x_{it-1} - y_{it-1}) + u_{it}$$

Végezetül a differenciáltakkal felírható az általános hibakorrekciós összefüggés:

$$\Delta y_{it} = \beta_0 + \beta_1 \Delta x_{it} + \gamma x_{it-1} - \gamma y_{it-1} + u_{it}$$

A következő hibakorrekciós regressziós modellben (1. egyenlet) lényegében az a hipotézis kerül megválaszolásra, hogy az egyes szektorokban az adott reálkibocsátás és munkabér szint mellett, illetve aggregált szinten a szakszervezetek lefedettségének alakulása vajon növeli vagy csökkenti a foglalkoztatás növekedési ütemét.

$$\Delta y_{it} = \beta_0 - \beta_1 y_{it-1} + \beta_2 \Delta x_{it} + \beta_3 x_{it-1} + \beta_4 \Delta w_{it} + \beta_5 w_{it-1} + \beta_6 \Delta U_{it} + \beta_7 U_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

ahol x : a reálkibocsátás (Bruttó Hozzáadott Érték), y : a foglalkoztatottak számának, w : pedig a reálkeresetek logaritmusát jelöli, valamint U : a szakszervezet lefedettségét (*density*) mutatja i -edik országban és t -edik időpontban³. A szakszervezet lefedettségét jelző tényező megegyezik jelen esetben a szakszervezeti tagok és a szektorokban ténylegesen foglalkoztatottak arányával. A szimultaneitási problémák elkerülése érdekében ezt az endogén intézményi magyarázó tényezőt az ún. kétfokozatú legkisebb négyzetek módszerével (TSLS) instrumentáltuk a változók eggyel késleltetett értékeivel.

2. táblázat

A munkaerő-piaci foglalkoztatás kapcsolata a reál kibocsátással és a bérekkel, illetve a szakszervezet lefedettségével a piac és nem piac orientált szektorokban, 1970 és 2007 között

Magyarázó változók	Nem piac orientált		Piac orientált	
	Koefficiens	p-érték	Koefficiens	p-érték
Konstans	0,0099	0,3075	0,0418	0,0098
*Foglalkoztatottak₍₋₁₎	-0,0025	0,0015	-0,0044	0,0257
*ΔKibocsátás	0,4376	0,0000	0,0780	0,0270
*Kibocsátás₍₋₁₎	0,0228	0,0691	-0,0157	0,1605
*ΔReál bérek	-0,3371	0,0008	-0,2023	0,0000
*Reál bérek₍₋₁₎	-0,0222	0,0836	0,0164	0,1446
ΔSzakszervezet lefedettség	0,0007	0,5571	-0,0056	0,2287
Szakszervezet lefedettsége₍₋₁₎	-0,0001	0,0295	-0,0003	0,0001

Megfigyelések száma: 651

Országok száma: 19

*Megjegyzések: (1) panelelemzés TSLS módszerrel. (2) függő változó: a foglalkoztatottak számának változása a piac és nem piac orientált szektorokban. (3) *: logaritmus. (4) dőlt betűvel: a p-értékek szignifikánsak 10%-on. (5) a vizsgált OECD tagországok: EU-15, AUS, JPY, KOR, USA. (6) statisztikák: $R^2=0,45$, és $R^2=0,37$.*

Forrás: saját számítások, illetve az EC KLEMS és az OECD Labor Stat adatbázisa alapján szerkesztve

A számításokból kiderült [2. táblázat], hogy a piac és nem piac orientált szektorokban a modell alapján azonnali, rövid távú szignifikáns hatás nem figyelhető meg. A hibakorrekciós modellspecifikációból szintén leolvasható a „tartósabb” hosszabb távú hatás viszont igazolta a korábbi empirikus vizsgálatokat (Moure 2006). Az eredmények azt mutatják, hogy a szakszervezetek lefedettségében bekövetkezett egységnyi változás, azaz a szakszervezeti tagság egyre nagyobb részaránya egyértelműen mérsékli a foglalkoztatást mindkét ágazatban. A modelltől leolvasható hosszú távú értékek a nem piac orientált szektorokban (0,00012/0,00246), míg a piac orientáltakban (0,00029/0,0044) azaz 0,044 és 0,066 százalékpontos csökkenést mutatnak. Mindez azt jelenti ebben az értelmezésben, hogy a piaci szektorokban egységnyi növekedés a lefedettségben erőteljesebben (0,066%-al) csökkenti a foglalkoztatást. Következésképpen a szakszervezetek lefedettségének alakulása azokban a szektorokban okoz nagyobb változást, amelyekben az állam nem játszik meghatározó szerepet.

³ Megjegyzés: a rövid távú átmeneti hatást a Δ -tagokból, a hosszú távú hatást pedig az egyes késleltetett együtthatók és a β_1 hányadosából olvashatjuk le.

A minimálbérek, mint munkaerő-piaci intézmények

A minimálbér lényegében egy olyan munkaerő-piaci intézménynek tekinthető, amely minden munkavállaló számára meghatározza azt a bérszintet, amely alatt törvényesen nem vállalhat munkát. Az első ilyen bértípust az Egyesült Államokban vezették be 1938-ban és azóta is számos országban alkalmazzák. A széles körű elterjedettsége miatt jelentős országok közötti különbségek keletkeztek, amelyek azonban definiálási és mérési szempontból jelentős nehézségeket okoztak. Az elméleti és az empirikus szakirodalomban egyaránt jelentős mértékben és mennyiségben vizsgálták meg (Stigler, 1947) klasszikus tanulmánya óta a hatásmechanizmusát. Az eredmények viszont nem egyértelműek, hiszen tökéletlen munkaerő-piacot feltételezve mind pozitív, mind pedig negatív hatást mutattak ki a foglalkoztatásra vonatkozóan. A minimálbérek bár kétség kívül növelhetik a munkaerő-piac hatékonyságát, továbbá a piaci kudarcok ellenszereként egyben csökkenthetik főként az alacsony képzettségű munkaerőre jellemző jövedelem egyenlőtlenségeket. Az elméletek szerint azonban csak abban az esetben kedvező a hatásuk, amennyiben relatíve alacsony szinten maradnak, ellenkező esetben már csökkentik a foglalkoztatást. A kettőség továbbá annak is köszönhető, hogy az egyes országokban különböző módon értelmezik és alakítják: egyrészt a mindenkori kormányzat által, vagy a szakszervezetekkel folytatott béralku során, illetve ágazati-iparági szinten egyaránt megegyezéssel létre jöhet.

A szakszervezetekkel való kapcsolata és együttes hatásuk tehát egyértelmű ezért ebből kifolyólag a továbbiakban a korábbi modell-specifikációt alkalmazva szükségszerűen meg kell majd vizsgálnunk az intézmények interakcióját. A korábban említett országok közötti különbségeket kiküszöbölve az empirikus vizsgálatok során gyakran viszonyítják a minimálbéreket az átlagos, jelen esetben a szektorális munkabérekhez. Ezt a módszertani mutatót elsőként Kaitz, H. vezette be (Kaitz 1970), amely a szakirodalomban széleskörűen elterjedt. A következő hibakorrekciós modellt (2. egyenlet) mindkét ágazatban alkalmaztuk:

$$\Delta y_{it} = \beta_0 - \beta_1 y_{it-1} + \beta_2 \Delta x_{it} + \beta_3 x_{it-1} + \beta_4 \Delta w_{it} + \beta_5 w_{it-1} + \beta_6 \Delta U_{it} + \beta_7 U_{it-1} + \beta_8 \Delta MW_{it} + \beta_9 MW_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Az előző (1. egyenlet) kiegészül az MW változóval, amely a minimálbéreknek az átlagos munkabérekhez viszonyított arányát mutatja meg *i*-edik országban és *t*-edik időpontban. A tényezők endogenitásából adódóan ebben a modellben szintén az instrumentálás eszközével éltünk. A rendelkezésre álló adatokat ezúttal csak nyolc OECD országra⁴ vonatkozóan használhattuk fel az elemzések során. A táblázatok eredményei szerint [3. és 4. táblázat] egyértelműen megállapítható, hogy a vizsgált országokban *a nem piac orientált szektorokban a minimálbéreknek nincs szignifikáns hatása a foglalkoztatásra. A piac orientált szektorokban pedig a minimálberek csak rendkívül csekély, marginális mértékben befolyásolták a foglalkoztatást*, amely lényegében alátámasztja a korábbi empirikus eredmények megállapításait (OECD 1996), (Dolado et al, 1996). Az átmeneti, rövid távú hatásról továbbá elmondható, hogy a minimálberek arányát jelző *Katz-index* egységnyi egy százalékos növekedése nagyon kis mértékben (0,041%), de növeli a foglalkoztatást. Az elmélet szerint mindez elsősorban a munkaerő-piac rugalmatlanságának köszönhető (Cahuc–Zylberberg, 2010). A vizsgált tényezők közötti tartós hatásról a modell alapján szintén elmondható, hogy hosszú távon a minimálberek nagyon jelentéktelen mértékben ($\beta_9/\beta_1: 0,00059/-0,0169$) azaz 0,034%-al, de növelik a foglalkoztatást. A szakszervezeteket figyelembe vevő kereszthatásról továbbá megállapítható, hogy az intézmények együttes hatása: $\beta_{11}/\beta_1 = (-0,00114/-0,0169)$ azaz 0,067%-al csökkenti a foglalkoztatást a piac orientált szektorokban, amely a korábban kapott eredményektől nem tér el lényegesen, ergo a szakszervezetek hatásait nem befolyásolja a minimálberek alakulása.

⁴ BEL, FRA, GRE, LUX, NED, SPA, CAN, USA.

A munkaerő-piaci foglalkoztatás kapcsolata a reál kibocsátással és minimálbérekkel a piac orientált szektorokban, 1985 és 2007 között

Magyarító változók	Piac orientált szektorokban			
	Koefficiens	p-érték	Koefficiens	p-érték
Konstans	-0,03991	0,1189	-0,07178	0,0044
*Foglalkoztatottak₍₋₁₎	-0,02499	0,0000	-0,01691	0,0007
*ΔKibocsátás	0,01140	0,8177	0,01429	0,7827
*Kibocsátás₍₋₁₎	0,02022	0,0946	0,02121	0,0993
*ΔReál bérek	0,26112	0,0000	0,20607	0,0026
*Reál bérek₍₋₁₎	0,00111	0,9172	-0,00371	0,7537
ΔSzakszervezet lefedettsége	-0,00401	0,0263	-0,00120	0,5429
Szakszervezet lefedettsége₍₋₁₎	-0,00037	0,0410	-0,00015	0,4712
ΔMinimál bérek	0,00041	0,0000	0,00242	0,0539
Minimál bérek₍₋₁₎	0,000003	0,8015	0,00059	0,0826
ΔSzakszervezetek*minimálbérek			-0,00487	0,1332
Szakszervezetek*minimálbérek₍₋₁₎			-0,00114	0,0928
Megfigyelések száma:257				
Országok száma: 8				

Megjegyzések: (1) panelelemzés TSLS módszerrel. (2) függő változó: a foglalkoztatottak számának változása a piac orientált szektorokban. (3) *: logaritmus. (4) dőlt betűvel: a p-értékek szignifikánsak 10%-on. (5) statisztikák: $R^2=0,33$, illetve 0,30.

Forrás: saját számítások, illetve EC KLEMS és az OECD Labor Stat adatbázisa alapján szerkesztve

A munkaerő-piaci foglalkoztatás kapcsolata a reál kibocsátással és minimálbérekkel a nem piac orientált szektorokban, 1985 és 2007 között

Magyarító változók	Nem piac orientált szektorokban			
	Koefficiens	p-érték	Koefficiens	p-érték
Konstans	-0,01274	0,32510	-0,01332	0,41410
*Foglalkoztatottak₍₋₁₎	-0,01603	0,00000	-0,01691	0,00000
*ΔKibocsátás	-0,07309	0,05630	-0,07769	0,08040
*Kibocsátás₍₋₁₎	-0,00162	0,86270	-0,00218	0,91020
*ΔReál bérek	0,30839	0,00000	0,31338	0,00000
*Reál bérek₍₋₁₎	0,01523	0,15140	0,01652	0,42890
ΔSzakszervezet lefedettsége	0,00135	0,48420	0,00112	0,54180
Szakszervezet lefedettsége₍₋₁₎	-0,00019	0,02830	-0,00021	0,05140
ΔMinimál bérek	0,00005	0,44090	0,00010	0,37710
Minimál bérek₍₋₁₎	0,00000	0,97480	0,00000	0,55840
ΔSzakszervezetek*minimálbérek			-2,16251	0,42480
Szakszervezetek*minimál bérek₍₋₁₎			-3,11952	0,28910
Megfigyelések száma:257				
Országok száma: 8				

Megjegyzések: (1) panelelemzés TSLS módszerrel. (2) függő változó: a foglalkoztatottak számának változása a nem piac orientált szektorokban. (3) *: logaritmus. (4) dőlt betűvel: a p-értékek szignifikánsak 10%-on. (5) statisztikák: $R^2=0,33$, illetve 0,30.

Forrás: saját számítások, illetve az EC KLEMS és az OECD Labor Stat adatbázisa alapján szerkesztve.

A munkanélküli támogatások hatása a foglalkoztatásra

A munkanélküliek alapvetően passzív támogatásai (UBs) elsősorban abból a célból funkcionálnak, hogy a munkaerő-piaci és a nem előre biztosítható kockázatokkal szemben védelmet nyújtsanak. Ez a támogatási forma lényegében egy átmeneti jövedelmet biztosít a munkanélküliek számára. Az első ilyen típusú rendszert 1911-ben az Egyesült Királyságban vezették be. Bár kezdetben a fogadtatása kedvezőtlen és ironikus megjegyzésekkel fűszerezett volt, mára minden egyes OECD tagországban működik ilyen támogatási rendszer. Magát a támogatás jogosultságát természetesen szigorú feltételekhez, normákhoz igazítják, úgymint a megfelelő hosszú korábbi munkavégzés és az időtartamát szintén szabályokhoz kötik.

A munkanélküliek támogatása természetesen hatást gyakorol a foglalkoztatás és a munkanélküliség mellett a munkaerő-piaci részvételre (participációra), emellett számos béralkuval kapcsolatos intézménnyel, illetve az aktív munkaerő-piaci politikával (ALMP) szintén szoros kapcsolatban áll. Az elmélet szerint mindez tökéletlen piaci körülményeket feltételezve köszönhető a nem megfelelően rendelkezésre álló információ mellett a munkahelyteremtésben jelentkező „súrlódásoknak”. A támogatások ezen gazdasági hatásai tulajdonképpen három csatornán keresztül jelentkeznek (Cahuc–Zylberberg 2010): [1] Egyrészt közvetve megnövekedik a támogatásra jogosultak rezervációs bérére, hiszen a munkahelyek keresése során válogatósabbak lesznek a bérajánlatok minőségében és emellett az álláskeresés intenzitásának csökkenése következtében az állástalanságban eltöltött időtartam szintén növekszik. [2] A magasabb bérigények miatt a béralku pozíciókban nagyobb elvárások jelentkeznek, valamint a lógás (*shirking*) jelensége szintén erősödhet. [3] Végezetül, de nem utolsó sorban az inaktívakat motiválhatja a munkaerő-piacra való visszatérésre, viszont csak abban az esetben, ha jobban megéri nekik, amennyiben a támogatások mértéke magasabb az általuk megszerezhető jövedelmeknél.

Az empirikus szakirodalom nemzetközi összevetéseiben módszertani szempontból számos tulajdonságát és mutatóját alkalmazzák a támogatásoknak, úgymint a nettó munkabérekhez, a nagylelkűségéhez (*generosity*) és az időtartamához stb. viszonyítva az egyes országokat (Nickell 1997), (Blanchard–Wolfers 2000). Az aggregált szintű megfelelő összehasonlíthatóság érdekében a vizsgálatok során, az OECD standardja alapján, a támogatásoknak az egyes országok GDP-re jutó százalékos arányát alkalmaztuk. Az endogenitást természetesen szintén figyelembe véve a következő újfent ECM modell-specifikáció írható fel (3. képlet):

$$\Delta y_{it} = \beta_0 - \beta_1 y_{it-1} + \beta_2 \Delta x_{it} + \beta_3 x_{it-1} + \beta_4 \Delta w_{it} + \beta_5 w_{it-1} + \beta_6 \Delta UB_{it} + \beta_7 UB_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

, ahol UB: a munkanélküli támogatások GDP arányos mértékét mutatja *i*-edik országban és *t*-edik időpontban.

Az (5. és 6. táblázat) eredményeiből kiderült, hogy rögzített kibocsátás és bérszint mellett a vizsgált időszakban és országokban a munkanélküli támogatások mind a piac és a nem piac orientált szektorokban átmenetileg csökkentik a foglalkoztatást. A piaci szektorban viszont lényegesen jobban, hiszen 10%-os változás a támogatások arányában 0,72%-al, a nem piac orientált pedig csak 0,18%-al mérsékli a foglalkoztatást, amely vélhetően a rezervációs bérszint emelkedése miatt következik be köszönhetően a lanyhuló álláskeresési intenzitásnak (Boeri–Van Ours, 2008).

A maradandó hatásról szintén elmondható, hogy hosszabb távon mindkét szektorban csökkenti a foglalkoztatást a munkanélküliek passzív támogatása. A piaci szektoroknál viszont erőteljesebben, hiszen $\beta_9/\beta_1: -0,00432/-0,00190=2,27$, illetve a nem piaci szektoroknál pedig $-0,00289/-0,00292=0,98$ az egységnyi változás (százalékpontos) eredménye. A munkanélküliek támogatása és a szakszervezet lefedettsége együttesen és hosszabb távon csökkentik a foglalkoztatást, azaz konkrétan a piaci szektoroknál $\beta_{11}/\beta_1: -0,00016/-0,00483=0,033$, illetve a nem piaci-

nál pedig $-0,00014/-0,00526=0,026$ százalékponttal. Mindez azt jelenti, hogy a szakszervezetek és a munkanélküli támogatások együttesen kisebb mértékben befolyásolják a foglalkoztatás alakulását, mint külön-külön.

Természetesen más intézményeket, úgymint az aktív munkaerő-piaci politikák, és a munkaerő-piaci szabályozás (EPL) hatásait szintén megvizsgáltuk, viszont ezeknél az intézményeknél nem találtunk megfelelően robusztus és szignifikáns statisztikákat, amely lényegében megerősíti (Mourre 2006) eredményeit. Mindez azonban távolról sem jelenti azt, hogy a foglalkoztatás alakulásában nem játszhatnak meghatározó szerepet. Az eredmények ezért további vizsgálatok elvégzésére és újabb módszertanok kipróbálására ösztönöznek a későbbi kutatók során.

5. táblázat

A munkaerő-piaci foglalkoztatás kapcsolata a reál kibocsátással, a munkabérekkel, és a munkanélküli támogatással a piac és nem piac orientált szektorokban, 1985 és 2007 között

Magyarázó változók	Piac orientált		Nem piac orientált	
	Koefficiens	p-érték	Koefficiens	p-érték
Konstans	0,03482	0,0003	0,01194	0,4662
*Foglalkoztatottak₍₋₁₎	-0,00190	0,0333	-0,00292	0,0900
*ΔKibocsátás	-0,06735	0,1237	-0,13391	0,1349
*Kibocsátás₍₋₁₎	-0,01156	0,0598	0,01616	0,3450
*ΔReál bérek	0,18025	0,0000	0,30506	0,0000
*Reál bérek₍₋₁₎	0,01126	0,0645	-0,01505	0,3999
ΔMunkanélküli támogatás	-0,07253	0,0000	-0,01867	0,0139
Munkanélküli támogatás₍₋₁₎	-0,00432	0,0000	-0,00289	0,0554
Megfigyelések száma:367				
Országok száma: 19				

Megjegyzések: (1) panelelemzés TSLS módszerrel. (2) függő változó: a foglalkoztatottak számának változása a piac és nem piac orientált szektorokban. (3) *: logaritmus. (4) dőlt betűvel: a p-értékek szignifikánsak 10%-on. (5) a vizsgált OECD tagországok: EU-15, AUS, JPY, KOR, USA. (5) statisztikák: $R^2=0,44$ és $0,28$.
Forrás: saját számítások, illetve az EC KLEMS és az OECD Labor Stat adatbázisa alapján szerkesztve.

6. táblázat

A munkaerő-piaci foglalkoztatás kapcsolata a reál kibocsátással, a munkabérekkel, és a munkanélküli támogatások keresztthatásaival a piac és nem piac orientált szektorokban, 1985 és 2007 között

Magyarázó változók	Piac orientált		Nem piac orientált	
	Koefficiens	p-érték	Koefficiens	p-érték
Konstans	0,02146	0,16130	0,01391	0,09100
*Foglalkoztatottak₍₋₁₎	-0,00483	0,00850	-0,00526	0,00000
*ΔKibocsátás	0,07560	0,05840	0,10691	0,04410
*Kibocsátás₍₋₁₎	-0,00810	0,40070	0,01036	0,16290
*ΔReál bérek	0,16808	0,00150	0,29571	0,00000
*Reál bérek₍₋₁₎	0,00981	0,30810	-0,00798	0,29460
ΔMunkanélküli támogatás	0,03322	0,21700	0,01554	0,54040
Munkanélküli támogatás₍₋₁₎	0,00746	0,00930	0,00580	0,00090

ΔSzakszervezetek*	-0,00119	0,00230	-0,00043	0,28000
Munkanélküli támogatás Szakszervezetek*	-0,00016	0,00000	-0,00014	0,00000
Munkanélküli támogatás⁽⁻¹⁾				

Megfigyelések száma:367

Országok száma: 19

Megjegyzések: (1) panelelemzés TSLS módszerrel. (2) függő változó: a foglalkoztatottak számának változása a piac és nem piac orientált szektorokban. (3) *: logaritmus. (4) dőlt betűvel: a p-értékek szignifikánsak 10%-on. (5) a vizsgált OECD tagországok: EU-15, AUS, JPY, KOR, USA. (5) statisztikák: $R^2 = 0,46$ és $0,36$.
 Forrás: saját számítások, illetve az EC KLEMS és az OECD Labor Stat adatbázisa alapján szerkesztve.

Összegezve röviden a munkaerő-piaci intézményekkel kapcsolatos vizsgálatok eredményeit, mintegy három intézmény szerepét sikerült az alkalmazott hibakorrekciós modell-specifikáción keresztül kimutatni. A szakszervezeti tagság, a minimálbérek és a munkanélküliek támogatása esetében mutathatók ki olyan eredmények, amelyek bizonyítják, hogy ezek az intézmények a munkaerő-piacon elsősorban a munkabérekben keresztül fejtik ki közvetett hatásukat a foglalkoztatásra.

Hivatkozások

- AOKI, M. [2007]: Endogenizing Institutions and Institutional Change. Journal of Institutional Economics Vol. 3. No. 1. pp. 1–31.
- ARPAIA, A. – MOURRE, G. [2005]: Labour Market Institutions and Labour Market Performance: A Survey of the Literature, OECD Economic Papers. No. 238.
- BELOT, M. – van Ours, J. C. [2004]: Does the Recent Success of Some OECD Countries in Lowering Their Unemployment Rates Lie in the Clever Design of their Labour Market Reforms?, Oxford Economic Papers, Vol. 56. No. 4. pp. 621–642.
- BERTOLA, G. [2004]: A Pure Theory of Job Security and Labour Income Risk, Review of Economic Studies, Vol. 71., pp. 43–61.
- BLANCHARD, O. [2005]: European Unemployment: the Evolution of Facts and Ideas, Economic Policy, Vol. 21. No. 45. pp. 5–59.
- BLANCHARD, O. – WOLFERS, J. [2000]: The Role of Shocks and Institutions in the Rise of the European Unemployment: The Aggregate Evidence, NBER Working Papers 7282.
- BOERI, T. – van OURS, J. [2008]: The Economics of Imperfect Labor Markets, Princeton Press. New Jersey.
- BOETTKE, P. J. – COYNE, C. J. – LEESON, P. T. [2008]: Institutional Stickiness and the New Development Economics. American Journal of Economics and Sociology, Vol 67. No 2. pp. 331–358.
- BOOTH, A. L. [1995]: Economics of Trade Unions, Cambridge, Cambridge University Press.
- BORLAND, J. – GREGORY, R. [1999]: Recent Developments in Public Sector Labor Markets, in Handbook of Labor Economics, Vol 3c., Chap 48. pp. 3573–3660. Elsevier.
- CAHUC, P. – ZYLBERBERG, A. [2010]: Labor Economics, Cambridge MIT Press, London.
- DiNARDO, J. – FORTIN, N. M. – LEMIEUX, T. [1995]: Labor Market Institutions and the Distribution of Wages, 1973-1992: A Semiparametric Approach, Econometrica, Vol. 64. pp. 1001-1044.
- DOLADO, J. – KRAMARZ, F. – MACHIN, S. – MANNING, A. – MARGOLIS, D. – TEULINGS, C. [1996]: The Economic Impact of Minimum Wages in Europe, Economic Policy, October. pp. 319-372.
- DUNLOP, J. T. [1944]: Wage Determination under Trade Unions, MacMillan.
- EBBINGHAUS, B. – VISSER, J. [2000]: Trade Unions in Western Europe since 1945. Palgrave-Macmillan.
- EC [2011]: EU (KLEMS) Growth and Productivity Accounts Database, Utoljára letöltve: 2011.06.01 <http://www.euklems.net/>
- ELMESKOV, J. – MARTIN, J. P. – SCARPETTA, S. [1998]: Key lessons for Labour Market Reforms: Evidence from OECD Experiences, Swedish Economic Policy Review, Vol. 5.
- FITOUSSI, J. P. – JESTAZ, D. – PHELPS, D. – ZOEAGA, E. S. [2000]: Roots of the Recent Recoveries: Labor Reforms or Private-Sector Forces?, Brookings Papers on Economic Activity, Vol. 1. pp. 237–312.
- KAITZ, H. [1970]: Experience of the Past: The National Minimum in Youth Unemployment and Minimum Wages, Bureau of Labor Statistics, Bulletin I657, pp. 30–54.
- LAYARD, D. R. – NICKELL, S. [1999]: Labor Market Institutions and Economic Performance. Handbook of Labor Economics, Vol. 3. pp. 3029–3081.

- LAYARD, D. R. – NICKELL, S. [1990]: Is Unemployment Lower if Unions Bargain over Employment?, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 105. No. 3. pp. 773–787.
- [1999]: Labor Market Institutions and Economic Performance. *Handbook of Labor Economics*, Vol. 3. pp. 3029–3081.
- McDONALD, I. M. – SOLOW, R. M. [1981]: Wage Bargaining and Employment, *The American Economic Review*, Vol. 71. No. 5. pp. 896-908.
- MOURRE, G. [2006]: Did the Pattern of Aggregate Employment Growth Changed in the Euro Area in Recent Years?, *Applied Economics*, Vol. 38. No. 15. pp. 1783–1807.
- NICKELL, S. L. – OCHEL, W. N. – QUINTINI, G. [2003]: The Beveridge Curve, Unemployment and Wages in the OECD from the 1960s to the 1990s, *CEP Discussion Papers No. 0502*.
- NICKELL, S. L. – NUNZIATA, L. – QUINTINI, G. [2005]: Unemployment in the OECD since the 1960s. What do we Know?, *The Economic Journal* Vol. 115. pp. 1–27.
- NORTH, D. C. [1992]: Institutions, Ideology and Economic Performance. *CATO Journal* Vol. 11. No. 3.
- OAXACA, R. [1973]: Male-Female Wage Differentials in Urban Labor Markets, *International Economic Review*, Department of Economics, University of Pennsylvania and Osaka University Institute of Social and Economic Research Association, Vol. 14. No. 3. pp. 693-709.
- OECD [2006]: *OECD Employment Outlook*, OECD, Paris.
- OSWALD, A. J. [1993]: Efficient Contracts are on the Labour Demand Curve: Theory and Facts, *Labour Economics*, Elsevier, Vol. 1. No. 1. pp. 85–113.
- RAMANATHAN, R. [2005]: *Bevezetés az ökonometria használatába*, Panem Kiadó.
- STIGLER, G. [1946]: Economics of Minimum Wage Legislation, *American Economic Review*, Vol. 36. pp. 535–543.